

ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Φωτογραφία και ψυχοπολεμική προπαγάνδα: οι εκθέσεις του ΝΑΤΟ στην Ευρώπη από τον δημόσιο στον ψηφιακό χώρο

Επιβλέπουσα: Αρετή Αδαμοπούλου, Καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης, Τμήμα Εικαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

- **Ανασκόπηση ερευνητικής περιοχής**

Η πρόταση για μεταδιδακτορική έρευνα αφορά στο ρόλο της φωτογραφίας στις εκθέσεις του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου (ΝΑΤΟ) τη δεκαετία του 1950 και στη σύγχρονη πλαισίωση των ψυχοπολεμικών φωτογραφιών στην επίσημη ιστοσελίδα του φορέα. Ειδικότερα, θα διερευνηθεί αφενός πώς λειτούργησαν οι εκθέσεις ως μέσο προπαγάνδας από την πλευρά των Ηνωμένων Πολιτειών και ως πεδίο διατλαντικών επαφών στο πλαίσιο ενός «άλλου» Ψυχρού Πολέμου που είχε κατά κύριο λόγο πολιτισμικό πρόσημο (Λιαλούτη: 2019), αφετέρου πώς η ψηφιακή παρουσίαση των φωτογραφιών που προέρχονται από τις εκθέσεις και τις επίσημες αποστολές στις ευρωπαϊκές χώρες συμβάλλει στην κατασκευή της θεσμικής εκδοχής της ιστορίας του Ψυχρού Πολέμου από την πλευρά του ΝΑΤΟ με όρους κατά κύριο λόγο αισθητικούς.

Ως προπαγάνδα εν προκειμένω νοούνται οι πρακτικές ήπιας ισχύος που διαμορφώνουν τις απόψεις των μαζών συγκαλύπτοντας τις προθέσεις των διοργανωτών των εκθέσεων (Osgood: 2006). Σε αυτό το πλαίσιο ο ρόλος της φωτογραφίας ντοκουμέντου ως τεχνολογία πειθούς και εκπαίδευσης διασφαλίζεται από την προνομιακή σχέση που έχει με τις έννοιες της αλήθειας και της αυθεντικότητας ήδη από την περίοδο του Μεσοπολέμου (Stott: 1985).

Η μελέτη των εκθέσεων του ΝΑΤΟ συνιστά ένα πρωτότυπο πεδίο έρευνας, καθώς τα βιβλία και τα επιστημονικά άρθρα που πραγματεύονται τον ρόλο του Βορειοατλαντικού Συμφώνου και την πολιτισμική πολιτική την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου δεν περιλαμβάνουν αναλύσεις για τον ρόλο της φωτογραφίας, τον «μουσειογραφικό» σχεδιασμό και τη διάδραση των εκθέσεων με τον δημόσιο χώρο. Η έρευνα θα επιχειρήσει να φέρει στο φως αρχειακό φωτογραφικό και έντυπο υλικό που δεν έχει γίνει αντικείμενο ενδελεχούς επιστημονικής τεκμηρίωσης προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα για τη σχέση των εκθέσεων του ΝΑΤΟ με ένα ευρύτερο

δίκτυο κυκλοφορίας φωτογραφιών την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου (Vowinckel: 2018) και τη συμβολή των εκθέσεων στην ανάδειξη της γεωπολιτικής και πολιτισμικής υπεροχής των ΗΠΑ, στη διαμόρφωση των διατλαντικών σχέσεων σε ένα πλαίσιο ιδιότυπου ανταγωνισμού μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών και Σοβιετικής Ένωσης αλλά και Ηνωμένων Πολιτειών και Ευρώπης. Επίσης δεν έχει πραγματοποιηθεί έρευνα για το σύγχρονο δίκτυο κυκλοφορίας των ψυχροπολεμικών φωτογραφιών και για τις μετατοπίσεις της υποδοχής του ανθρωπιστικού ντοκουμέντου στην ψηφιακή σφαίρα.

Υπό αυτό το πρίσμα η ερευνητική πρόταση επιδιώκει να εξετάσει το πάντα επίκαιρο ζήτημα του Ψυχρού Πολέμου στην ιστορική και ψηφιακή διάστασή του, να αποτελέσει μια πρωτότυπη συνεισφορά σε ένα ανεξερεύνητο πεδίο, να συμβάλει στη βιβλιογραφία της εποχής του Ψυχρού Πολέμου, να λειτουργήσει ως σημείο αναφοράς για μελλοντικούς μελετητές.

- **Αντικείμενο έρευνας και στόχοι**

Οι φωτογραφίες που παρουσιάζονται στις εκθέσεις προέρχονται από αποστολές του φωτογραφικού τμήματος του NATO και εντάσσονται σε ένα μηχανισμό παραγωγής και διανομής εικόνων στο πρότυπο του Farm Security Administration. Οι εκθέσεις λαμβάνουν χώρα σε σκηνές που στήνονταν για την περίπτωση και βαγόνια τραίνων και είχαν τον γενικό τίτλο *Καραβάνι της Ειρήνης*. Ταξίδευαν μεταξύ των συμμαχικών χωρών από το 1951 μέχρι και το 1959 και πραγματοποιούνταν σε σημεία του αστικού ιστού με ιδιαίτερο συμβολισμό. Έχοντας ως πρότυπο τις εκθέσεις του Σχεδίου Μάρσαλ (Bischof; Dieter: 2009) οι εκθέσεις του NATO παρουσιάζουν με μεγάλων διαστάσεων φωτοτοιογραφίες και δυναμικές φωτογραφικές εγκαταστάσεις, που ανακαλούν μοντερνιστικές πρακτικές (Taylor: 2021), τη σοβιετική απειλή και τον κομμουνιστικό κίνδυνο αλλά και την ισορροπία που εγγυάται η προσχώρηση στη στρατιωτική συμμαχία.

Στο πλαίσιο της έρευνας θα ασχοληθώ με την έκθεση *Η Ελλάδα στο Βορειοατλαντικό Σύμφωνο* τον Σεπτέμβριο του 1952 στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης και δύο μήνες αργότερα στο Παναθηναϊκό Στάδιο. Ο βασικός κορμός της έκθεσης περιόδευσε μέχρι το 1954 σε Ιταλία, Γαλλία, Τουρκία, Πορτογαλία, ενώ σε κάθε σταθμό προστίθενται φωτογραφίες που αναφέρονται στις επιμέρους χώρες.

Την επόμενη χρονιά το *Καραβάνι της Ειρήνης* στάθμευσε στη Δανία και το 1959 στη Μεγάλη Βρετανία (Risso: 2014).

Θα διερευνήσω εάν και πώς οι προαναφερθείσες εκθέσεις συνδιαλέγονται με το ηγεμονικό παράδειγμα φωτογραφικών εκθέσεων τη δεκαετία του 1950 σε μουσεία τέχνης. Συγκεκριμένα θα εξετάσω τον σχεδιασμό των εκθέσεων του NATO ως συνέχεια ενός πλέγματος προπαγανδιστικών εκθεσιακών πρακτικών που ήδη από τη μεσοπολεμική περίοδο χρησιμοποιούν τη φωτογραφία με κύριο σημείο αναφοράς την αισθητικοποίηση του ντοκουμέντου και τη δυναμική εμπλοκή του χώρου και των θεατών στη διαδικασία οπτικής πρόσληψης (Rocco: 2020), ενώ από τη δεκαετία του 1940 υιοθετούν το αφήγημα του απολιτικού ανθρωπισμού και τακτικές διαφημιστικής επικοινωνίας σε σύμπλευση με την ανερχόμενη κοινωνία του θεάματος (Αδαμοπούλου: 2019, Ribalta: 2009).

Επίσης θα συσχετίσω τις εκθέσεις του NATO με εκθέσεις, που με αφετηρία τη δεκαετία του 1950, καλλιεργούν και με τη βοήθεια της φωτογραφίας την εικόνα της Σοβιετικής Ένωσης και τον κομμουνιστικό τρόπο ζωής ως το ιδεατό αντίπαλο δέος της Δύσης σε Ευρώπη και Ηνωμένες Πολιτείες (Buck-Morss: 2000), όπως για παράδειγμα συνέβη με την *The Soviet National Exhibition* στη Νέα Υόρκη το 1959 και με τις Βιομηχανικές Εκθέσεις στο Λονδίνο τη δεκαετία του 1960 και του 1970 (Clarkson: 2012)

Καθώς πρόκειται για εκθέσεις που στήνονται στο δημόσιο χώρο θα εξετάσω τη σχέση τους με *agit prop* τεχνικές που ήδη από την περίοδο του Μεσοπολέμου επιδιώκουν να εκπαιδεύσουν το βλέμμα και τις πεποιθήσεις των πολιτών διαμορφώνοντας παράλληλα και ένα νέο εικαστικό κοινό (Kenez: 1985). Επίσης, στο πλαίσιο των προπαγανδιστικών πρακτικών θα εξετάσω πώς κατασκευάζεται η εικόνα του «άλλου» σε σύμπλευση με αποικιοκρατικές πεποιθήσεις περί δυτικής υπεροχής. Η διαμόρφωση της εικόνας των Σοβιετικών και των κατοίκων χωρών της Ανατολής στις εκθέσεις και στα έντυπα που τις συνοδεύουν θα εξεταστεί σε σχέση με οριενταλιστικές προκαταλήψεις που αναδύονται την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου (Kovacevic: 2009) και θα συσχετιστεί με φωτογραφικά δοκίμια εικονογραφημένων περιοδικών και φωτογραφικά βιβλία με θέμα την καθημερινότητα στο κομμουνιστικό καθεστώς που γνώρισαν την ίδια περίοδο μεγάλη απήχηση.

Υπό το πρίσμα των διατλαντικών σχέσεων θα εντοπίσω πώς το εκθεσιακό μοντέλο που οικειοποιείται το NATO και η φωτογραφική παραγωγή του στρατιωτικού οργανισμού τοποθετείται σε ένα ευρύτερο δίκτυο διηπειρωτικών επαφών, σε μία εποχή που τόσο Αμερικανοί φωτογράφοι όπως ο Robert Frank με το εμβληματικό φωτογραφικό βιβλίο του *The Americans* (1958) αλλά και Ευρωπαίοι φωτογράφοι που ταξίδεψαν στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπως ο Robert Capa, έχτισαν την εικόνα των Ηνωμένων Πολιτειών. Το αντίστροφο ήταν επίσης αλήθεια, καθώς πολλοί Αμερικανοί ακολούθησαν το πρότυπο του ανθρωπιστικού ντοκουμέντου και συνέβαλαν στην διαμόρφωση της εικόνας της μεταπολεμικής Ευρώπης (Bouveresse: 2022).

Επίσης, θα διερευνήσω το σύγχρονο δίκτυο κυκλοφορίας των εκθεμάτων και της φωτογραφικής παραγωγής του Ψυχρού Πολέμου στην ιστοσελίδα του NATO, συγκεκριμένα στην κατηγορία αποχαρακτηρισμένα ντοκουμέντα. Θα εξετάσω με ποια κριτήρια συγκροτείται το φωτογραφικό ψηφιακό αρχείο των συμμαχικών χωρών και πώς συνδιαλέγονται οι επιλεγμένες φωτογραφίες με το δόγμα της «αποφασιστικής στιγμής» και του ανθρωπιστικού ντοκουμέντου, που μέσω εκθέσεων και εκδόσεων καταξιωμένων φωτογράφων του Πρακτορείου Magnum (Bair: 2020), για παράδειγμα *The Europeans* του Henri Cartier-Bresson και *Children of Europe* του David Seymour, συνέβαλε μεταπολεμικά στην καλλιτεχνική καταξίωση της φωτογραφίας αλλά και στην οικοδόμηση της ευρωπαϊκής ιδέας δημιουργώντας φαντασιακούς δεσμούς ταυτότητας μεταξύ των συμμάχων μέσα σε ένα πλαίσιο επινόησης της ευρωπαϊκής οικογένειας (Delanty: 1995)

- **Ερευνητική μεθοδολογία**

Προκειμένου να συλλέξω φωτογραφικό υλικό για τις εκθέσεις θα κάνω αρχειακή έρευνα στο Φωτογραφικό Αρχείο του Μουσείου Μπενάκη, της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης, του Υπουργείου Εξωτερικών, του United States Information Service στο Εθνικό Λογοτεχνικό Ιστορικό Αρχείο και του NATO στις Βρυξέλλες.

Σε ομόχρονο πλαίσιο με οδηγό τα έγγραφα που αναφέρονται στη διοργάνωση των ψυχροπολεμικών εκθέσεων και είναι προσβάσιμα στην ιστοσελίδα του NATO θα διερευνήσω τις προθέσεις των διοργανωτών, τις προσδοκίες που επένδυν στις εκθέσεις, το δίκτυο κυκλοφορίας των εκθέσεων μεταξύ των επιμέρους χωρών. Μέσω των δημοσιευμάτων στον τύπο θα εξετάσω τον ορίζοντα υποδοχής των εκθέσεων και

τη συμβολή των εκθεσιακών πρακτικών στη διαμόρφωση της εθνικής και της ευρωπαϊκής ταυτότητας, κατά κύριο λόγο στην Ελλάδα, θα εντοπίσω συγκλίσεις και αποκλίσεις με τις συμμαχικές χώρες, όπου περιόδευσαν οι εκθέσεις του NATO. Θα συγκρίνω τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούσε το εκθεσιακό μοντέλο του Βορειοατλαντικού Συμφώνου σε σχέση με προπαγανδιστικές εκθέσεις φωτογραφίας μεσοπολεμικά, για παράδειγμα το Περίπτερο της Σοβιετικής Ένωσης στην *Pressa* στην Κολωνία το 1928, *Mostra della Rivoluzione fascista* στη Ρώμη το 1932, *Die Kamera* στο Βερολίνο το 1933, και με αφετηρία τη δεκαετία του 1940 σε μουσεία τέχνης, *Road to victory* 1942 και *Family of man* το 1955 στο MOMA. Θα αξιολογήσω επίσης την εκθεσιακή πολιτική του NATO σε σχέση με τις εκθέσεις του Σχεδίου Μάρσαλ που εξίσου χρησιμοποιούσαν τη φωτογραφία και προέβαλαν την ευρωπαϊκή ιδέα.

Σε ετερόχρονο πλαίσιο θα εξετάσω πώς η ψηφιακή εκδοχή των φωτογραφικών δοκιμών που παρουσιάζουν τις επιμέρους χώρες στην ιστοσελίδα του NATO διαμορφώνει τους σύγχρονους όρους αφήγησης της εθνικής και ευρωπαϊκής ταυτότητας. Θα αξιολογήσω πώς η ψηφιακή παρουσίαση διαφοροποιεί τους όρους πρόσληψης των φωτογραφιών (Brow: 2022), θα θέσω ερωτήματα σχετικά με τα φίλτρα από τα οποία πέρασε η επιλογή και η επεξεργασία του υλικού και πώς συνδέεται με τη διαδικτυακή καμπάνια του φορέα #wearenato.

Κατά αυτόν τον τρόπο επιδιώκω να καλύψω με όσο το δυνατόν επαρκή μεθοδολογικό τρόπο τα ερευνητικά ερωτήματα που έχω θέσει και τους βασικούς στόχους της πρότασης.

- **Τρόποι διάχυσης αποτελεσμάτων**

Τα αποτελέσματα της έρευνας θα μπορούσαν να διαδοθούν μέσω συνεδρίων τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, για παράδειγμα στο Ζ' Συνέδριο Ιστορίας της Τέχνης της Εταιρείας Ελλήνων Ιστορικών της Τέχνης που θα πραγματοποιηθεί 31.3-3.4.2023 και στο 7^ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο Νεοελληνικών Σπουδών το οποίο διοργανώνεται από το Τμήμα Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Βιέννης και θα πραγματοποιηθεί 11-14.9.2023. Οι ανακοινώσεις στο πλαίσιο των παραπάνω συνεδρίων θα δημοσιευθούν στα πρακτικά των συνεδρίων. Επίσης θα υποβάλλω άρθρα για δημοσίευση σε περιοδικά με αξιολόγηση, όπως για παράδειγμα το *Journal of Cold War Studies*.

- **Θεματική περιοχή και βαθμός ωριμότητας της προτεινόμενης έρευνας**

Η θεματική της φωτογραφίας ντοκουμέντου με έχει απασχολήσει στο πλαίσιο της διδακτορικής μου διατριβής με τίτλο *Το αστικό τοπίο στην ελληνική μεταπολεμική φωτογραφία*, όπου με σημείο αναφοράς τη διαμόρφωση του αστικού τοπίου και του δημόσιου χώρου ερεύνησα αρχεία και εξέτασα το δίκτυο κυκλοφορίας των φωτογραφιών σε καλλιτεχνικές εκθέσεις, φωτογραφικά περιοδικά, προπαγανδιστικά έντυπα.

Στο πλαίσιο του Ψυχρού Πολέμου και ειδικότερα της μετεμφυλιακής περιόδου στην Ελλάδα εξέτασα την υποδοχή της φωτογραφίας ντοκουμέντου από το θεσμικό πλαίσιο, ομόχρονα ως εργαλείο προπαγάνδας και ετερόχρονα ως καλλιτεχνικό μέσο, και τη συμβολή της στη διάπλαση της εθνικής ταυτότητας και στη συγγραφή της ιστορίας της τέχνης στις ανακοινώσεις-δημοσιεύσεις:

- *Φωτογραφίζοντας την καθημερινότητα στη Μακρόνησο τη δεκαετία του 1940: θεσμικές αφηγήσεις και παραλείψεις της ιστορίας (τέχνης)* ανακοίνωση στη διημερίδα *Εικαστικές τέχνες τη δεκαετία του 1940*, Εταιρεία Ελλήνων Ιστορικών της Τέχνης, Δημοτική Πινακοθήκη Λάρισας-Μουσείο Γ.Ι. Κατσίγρα, 17-18.9.2021. Τα πρακτικά της διημερίδας είναι υπό δημοσίευση.

- *Φωτογραφία, φιλανθρωπία και η πολιτική των συναισθημάτων στη μετεμφυλιακή Ελλάδα: το παράδειγμα της Βασιλικής Πρόνοιας* ανακοίνωση στο ΣΤ' Συνέδριο Ιστορίας Τέχνης της Εταιρείας Ελλήνων Ιστορικών της Τέχνης στο Μουσείο Μπενάκη Αθήνα, 22-24.11.2019. Τα πρακτικά του συνεδρίου είναι υπό δημοσίευση.

- *Το πολιτισμικό τραύμα του Εμφυλίου Πολέμου και η ανασυγκρότηση του παρελθόντος : φωτογραφία και αρχειακές πρακτικές στη σύγχρονη ελληνική τέχνη* στο (επιμ.) Βασίλειος Σαμπατακάκης πρακτικά του ΣΤ' Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών, *Ο Ελληνικός Κόσμος σε περιόδους κρίσεις 1204-2018*, Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών-Τμήμα Νεοελληνικών Σπουδών Πανεπιστήμιο Lund, Σουηδία, σσ. 197-213.

- *Urban modern imaginary and national identity in post-war Greece: photography in the illustrated journal "Eikones" (1955- 1967)* στο (επ.) Ana Mejón, David Conte Imbert, Farshad Zahedi *La ciudad: imágenes e imaginarios*, Actas del Congreso

International Interdisciplinar Facultad de Humanidades, Comunicación y Documentación Universidad Carlos III de Madrid, 2019, σσ.707-719.

- *Tourism and politics: Photographic representations of Athens in the 1960's* ανακοίνωση στο 3rd International Conference of Photography and Theory *Photography and Politics and the Politics of Photography*, International Association of Photography and Theory, Δημοτικό Κέντρο Τεχνών-Ίδρυμα Πιερίδη Λευκωσία, 5-7.12.2014.

- *Προσδοκίες και αποσιωπήσεις: Η Αθήνα τη νύχτα στη φωτογραφία τη δεκαετία του 1950* στο (επιμ.) Παναγιώτης Ιωάννου – Άρης Σαραφιανός Δ' Συνέδριο Ελλήνων Ιστορικών της Τέχνης *Ερευνητικά ζητήματα στην ιστορία της τέχνης. Από τον ύστερο μεσαίωνα έως τις ημέρες μας*, Αθήνα: Εκδόσεις Ασίνη, 2016, σσ. 521-535.

- **Συνάφεια προτεινόμενου θέματος με το γνωστικό αντικείμενο και με το συνολικό ακαδημαϊκό και διδακτικό έργο της επιβλέπουσας**

Το προτεινόμενο θέμα για μεταδιδακτορική έρευνα άπτεται των ενδιαφερόντων και της επιστημονικής κατάρτισης της κυρίας Αδαμοπούλου, καθώς η επιβλέπουσα έχει ασχοληθεί επισταμένως με την τέχνη και την εκθεσιακή πολιτική στην Ελλάδα την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. Στη μονογραφία με τίτλο *Τέχνη και Ψυχροπολεμική διπλωματία. Διεθνείς εικαστικές εκθέσεις στην Αθήνα (1950-1967)*, Θεσσαλονίκη: University Studio Press 2019, εξετάζει διεθνείς εκθέσεις τέχνης που έλαβαν χώρα στην ελληνική πρωτεύουσα ως μέσο της ψυχροπολεμικής διπλωματίας με στόχο την προσάρτηση της χώρας στο πολιτισμικό και ιδεολογικό άρμα της δυτικής Ευρώπης και των Ηνωμένων Πολιτειών. Επίσης, στη μονογραφία *Ελληνική μεταπολεμική τέχνη. Εικαστικές παρεμβάσεις στο χώρο*, Θεσσαλονίκη: University Studio Press 2000, σε πολυπληθείς δημοσιεύσεις και ανακοινώσεις σε επιστημονικά συνέδρια και σε δημοσιεύσεις σε συλλογικούς τόμους εξετάζει τη συμβολή της μεταπολεμικής τέχνης και των εκθεσιακών πρακτικών στη διαμόρφωση της εθνικής και ευρωπαϊκής ταυτότητας, ενώ έχει ακόμη δημοσιεύσει άρθρα για την τέχνη στον ψηφιακό χώρο. Το διδακτικό έργο της επιβλέπουσας σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο αφορά στη χρονική περίοδο και στα γεωγραφικά όρια της προτεινόμενης μεταδιδακτορικής έρευνας, καθώς πραγματεύεται την ιστορία και τη θεωρία της τέχνης στην Ευρώπη, στις Ηνωμένες Πολιτείες και στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα.

- **Χρονοδιάγραμμα**

Προτεινόμενος χρόνος εκπόνησης της μεταδιδακτορικής έρευνας: 24 μήνες
10.2022-10.2024.

Στάδια εκπόνησης της μεταδιδακτορικής έρευνας:

- Βιβλιογραφική ανασκόπηση: κατά τη διάρκεια του α' εξαμήνου (Οκτώβριος 2022- Μάρτιος 2023) θα πραγματοποιηθεί βιβλιογραφική έρευνα με σκοπό την τεκμηρίωση και θεωρητική πλαισίωση των εκθέσεων.
- Αρχειακή έρευνα: κατά τη διάρκεια του α' εξαμήνου (Οκτώβριος 2022- Μάρτιος 2023) παράλληλα με τη βιβλιογραφική έρευνα θα πραγματοποιηθεί η συλλογή αρχειακού υλικού. Κατά τη διάρκεια του β' εξαμήνου (Απρίλιος 2023-Σεπτέμβριος 2023) θα συνεχιστεί η αρχειακή έρευνα και θα πραγματοποιείται παράλληλα η επεξεργασία του ερευνητικού υλικού.
- Συγγραφή πορισμάτων έρευνας: κατά τη διάρκεια του γ' εξαμήνου (Οκτώβριος 2023-Μάρτιος 2024) θα προχωρήσω στη συγγραφή των πορισμάτων της έρευνας.
- Διάχυση αποτελεσμάτων: κατά τη διάρκεια του δ' εξαμήνου (Απρίλιος 2024- Οκτώβριος 2024) θα συνεχίσω τη συγγραφή, θα επιδιώξω να πάρω μέρος σε συνέδρια, ημερίδες, εργαστήρια, θα υποβάλλω άρθρα για δημοσίευση σε επιστημονικά περιοδικά, πρακτικά συνεδρίων, συλλογικούς τόμους.

- **Λέξεις - κλειδιά**

- Ψυχρός Πόλεμος
- Προπαγάνδα
- Φωτογραφία
- Εκθέσεις
- Ευρώπη

Βιβλιογραφία

Αρετή Αδαμοπούλου, *Τέχνη και Ψυχροπολεμική διπλωματία. Διεθνείς εικαστικές εκθέσεις στην Αθήνα (1950-1967)*, Θεσσαλονίκη: University Studio Press 2019

Nadya Bair, *The decisive network. Magnum Photos and the postwar image market*, Οουκλαντ: University of California Press 2020

Günter Bischof; Stiefel Dieter, *Images of the Marshall Plan in Europe. Film, Photographs, Exhibits, Posters*, Ίνσμπουργκ: Studien Verlag 2009

Clara Bouveresse, [Was “American” Photography a European Invention? - Transatlantic Cultures \(transatlantic-cultures.org\)](https://transatlantic-cultures.org/), Απρίλιος 2022, Διαπεράστηκε 01.09.2022

Susan Buck-Morss, *Dream world and catastrophe: the passing of Mass Utopia in East and West*, Κέιμπριτζ: The MIT Press 2002

Kathryn Brow, *The Routledge Companion to Digital Humanities and Art History*, Λονδίνο; Νέα Υόρκη: Routledge 2022

Verity Clarkson, "Sputniks and Sideboards: Exhibiting the Soviet 'Way of Life' in Cold War Britain, 1961-1979" στο (επ.) Anthony Cross *People passing rude. British responses to Russian Culture*, Κέιμπριτζ: Open Book Publishers 2012

Gerard Delanty, *Inventing Europe. Idea, identity, Reality*, Λονδίνο: Palgrave Macmillan 1995

Peter Kenez, *The birth of propaganda state. Soviet methods of mass mobilization 1917-1929*, Κέιμπριτζ; Νέα Υόρκη; Μελβούρνη: Cambridge University Press 1985

Natasa Kovacevic, *Narrating Post/Communism. Colonial Discourse and Europe's Borderline Civilization*, Λονδίνο; Νέα Υόρκη: Routledge 2009

Ζηνοβία Λιαλούτη, *Ο «άλλος» Ψυχρός Πόλεμος. Η αμερικανική πολιτιστική διπλωματία στην Ελλάδα 1953-1973*, Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2019

Kenneth Osgood, *Total Cold War: Eisenhower's Secret Propaganda Battle at Home and Abroad*, Λόρενς : University of Kansas 2006

(Επιμ.) Jorge Ribalta, *Public Photographic Spaces: Propaganda Exhibitions from Pressa to The Family of Man, 1928-55* Βαρκελώνη: Museu D'Art Contemporani de Barcelona 2009

Linda Risso, *Propaganda and intelligence in the Cold War*, Λονδίνο; Νέα Υόρκη: Routledge 2014

Vanessa Rocco, *Photofascism: photography, film, and exhibition culture in 1930s Germany and Italy*, Νέα Υόρκη: Bloomsbury Publishing 2020

William Stott, *Documentary expression and thirties America*, Σικάγο: The University of Chicago Press 1986

Laurie Taylor, *Materiality of Exhibition Photography in the Modernist Era Form, Content, Consequence*, Λονδίνο; Νέα Υόρκη: Routledge 2021

Annette Vowinckel, "Introduction: Photo Transfer in Cold War Europe", *International Journal for History, Culture and Modernity*, τ.5, τχ.1, 2018, σσ. 91-100